
ГЕНЕТИКА, СЕЛЕКЦІЯ ТА РОЗВЕДЕННЯ РИБ

УДК 639.3.032

ПРОБЛЕМИ СЕЛЕКЦІЙНО-ПЛЕМІННОЇ РОБОТИ В РИБНИЦТВІ УКРАЇНИ

В.В. БЕХ

Інститут рибного господарства УААН, м. Київ

Висвітлено актуальні проблеми та перспективи розвитку селекційно-племенної роботи в рибництві України в умовах запровадження закону України “Про племенну справу в тваринництві” та інших нормативно-правових актів.

Сучасний стан багатьох рибогосподарських підприємств України характеризується значним зменшенням обсягів виробництва. До того ж в останні десятиріччя виникли значні труднощі в організації селекційно-племенної роботи в рибництві. Племенні стада коропа та інших риб не досягають племенних кондицій, нерідко перебуваючи у стані інбредної депресії. У переважній більшості суб'єктів племенної справи в рибництві відсутні програми розвитку та розширення селекційно-племенної роботи, відчувається нагальний брак фахівців-селекціонерів, завезення племенного матеріалу із-за кордону має хаотичний характер, відбувається неконтрольована гібридизація, яка призводить до засмічення генетичної бази вітчизняного рибництва.

На сьогодні в Україні налічується близько 45 підприємств — суб'єктів племенної справи в рибництві. Інститутом рибного господарства УААН за період 2006–2007 рр. за дорученням Державного комітету рибного господарства проведено експертне бонітування об'єктів культивування на 30 підприємствах — суб'єктах племенної справи в рибництві України. За результатами бонітувань встановлено, що кращими підприємствами з розведення українських порід коропа є ВАТ “Донрибокомбінат”, ДВСРП Лиманське та ВАТ “Хмельницьке ВСРП”; любінських внутрішньопорідних типів — ДП ДГ Любін Великий; нивківського внутрішньопорідного типу — ДП ДГ Нивка, ВАТ

Лебединська РМС; амурського сазана — ДП ДГ Любін Великий; білого та строкастого товстолобиків, білого амура — ВАТ “Херсонрибогосп”, ЗАТ “Одесарибогосп”, Лиманське ДВСРП, ВАТ “Криворіжське рибогосп”; каналного сома — Лиманське ДВСРП (за умови збільшення кількості плідників); райдужної форелі — ВАТ Закарпатський рибокомбінат, ПП Тертян, ВАТ Волиньрибогосп, ТОВ “Трион”; веслоноса — СРВАТ “Черкасирибогосп”, стерляді — “Донрибокомбінат”.

Як свідчать результати перевірок, у більшості господарств племенна документація або не ведеться, або її ведення перебуває на низькому рівні. Мічення племенного матеріалу має хаотичний характер і на практиці майже не використовується. Неконтрольоване перевезення рибопосадкового та племенного матеріалу між господарствами України призводить до значного погіршення іхтіопатологічної ситуації.

Створення гетерогенної структури порід, внутрішньопорідних типів та формування високопродуктивних племенних стад плідників згідно із запитом виробництва, особливо в ринкових умовах, є для галузі актуальним і вирішується на основі селекційних розробок. Загальні потреби України в рибопосадковому матеріалі, за різними оцінками, становлять близько 650–1000 млн екз. щороку. Щоб виростити таку кількість молоді цінних видів та порід риб, потрібно широко розгорнути селекційно-племенну роботу у

спеціалізованих підприємствах — племінних заводах та племінних репродукторах відповідно до положень Закону України “Про племінну справу у тваринництві”, “Загальнодержавної програми селекції у тваринництві на період до 2010 року” та “Загальнодержавної програми розвитку рибного господарства України на період до 2010 року” [1–3] під керівництвом висококваліфікованих фахівців з подальшим поширенням досвіду, рибопосадкового матеріалу й плідників у промислових господарствах.

За результатами експертних бонітувань, після детального опрацювання статистичного матеріалу, Інститутом рибного господарства УААН за дорученням Державного Комітету рибного господарства України буде розроблено генеральну схему селекційної роботи в рибництві України з урахуванням зональних особливостей, економічної доцільності та відповідності ремонтно-маточних стад плідників до нормативних вимог.

Основна мета генеральної схеми — створення цілісної системи ведення селекційно-племінної роботи в рибництві. З урахуванням наукових досягнень у ній передбачено такі заходи в господарствах — суб'єктах племінної справи:

- ідентифікація, утримання та збереження племінного поголів'я риб — об'єктів аквакультури, відповідно до нормативно-правової бази та вимог інструкцій з селекційно-племінної роботи в рибництві;

- збереження та утримання кріобанку спермопродукції та іншого високоцінного генетичного матеріалу риб;

- організація спеціалізованих колекційних підрозділів з метою збереження та розширеного відтворення цінних генетичних ресурсів локальних і зникаючих типів, форм та масивів основних об'єктів рибництва;

- проведення (спільно з відповідними науковими установами) постійного контролю щодо визначення якості племінного матеріалу та напрямів подальшого розвитку селекційно-племінної роботи у конкретних господарствах-суб'єктах племінної справи;

- забезпечення високоякісним племінним матеріалом сектору товарного рибництва на ринкових засадах;

- проведення “освіження крові” генетичним матеріалом з материнських водойм із перспективою створення гетерогенних форм та порід;

Створення такої цілісної системи також зокрема передбачає:

- закріплення та продуктивний розвиток селекційного потенціалу українських порід коропа;

- створення та використання внутрішньопородного типу малолускатого коропа з підвищеними технологічними властивостями та споживчими якостями. У 2007–2008 рр. Міністерством аграрної політики України за поданням Інституту рибного господарства УААН проводиться державна апробація нового селекційного досягнення — українського малолускатого коропа, що вже сьогодні досить широко використовується вітчизняними виробниками як високопродуктивний об'єкт сучасного ставового рибництва, що повністю відповідає зарубіжним аналогам;

- розвиток системи формування племінного матеріалу українських порід коропа, райдужної форелі, білого і строкастого товстолобиків, білого амура, веслоноса, каналного сома, ленського осетра, стерляді, піленгаса та ін.

Наукове забезпечення селекційних розробок у рибництві здійснює Інститут рибного господарства УААН — головний науковий заклад, що проводить роботи з селекції риб. Значний внесок у розвиток селекційно-племінної роботи в рибництві внесли господарства — оригінатори “Нивка” та “Великий Любін” Інституту рибного господарства УААН та потужні господарства — племінні заводи, зокрема, ВАТ “Донрибкомбінат”, ВАТ “Полтаварибгосп”, ВАТ “Хмельницьке виробниче сільськогосподарсько-рибницьке підприємство”. Нині активно співпрацюють з науковцями Інституту рибного господарства УААН племінні репродуктори ВАТ “Лебединська РМС”, ВАТ “Закарпатський рибокомбінат”, ВАТ “Таращасільрибгосп”, Іркліївський рибозплідник рослиноїдних риб.

У майбутньому основну роль у селекційно-племінній роботі в рибництві України повинні відігравати спеціалізований селекційний центр та спеціалізовані регіональні племінні заводи та репродуктори з відповідною підтримкою за рахунок

державного бюджету, що здійснює Державний комітет рибного господарства України. Чітке розмежування повноважень та завдань згаданих інституцій, механізми фінансування в умовах ринкових

відносин, а також наукове забезпечення буде подано у генеральній схемі розвитку селекційно-племінної роботи в рибництві України, розробка якої передбачається до кінця 2008 року.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України “Про племінну справу у тваринництві” із змінами і доповненнями в редакції від 20 лютого 2003 року, № 546-IV.
2. Закон України “Про Загальнодержавну програму розвитку рибного господарства України на період до 2010 року” від 19 лютого 2004 року, № 1516-15.
3. Закон України “Про Загальнодержавну програму селекції у тваринництві на період до 2010 року” від 19 лютого 2004 року, № 1517-15.

ПРОБЛЕМЫ СЕЛЕКЦИОННО-ПЛЕМЕННОЙ РАБОТЫ В РЫБОВОДСТВЕ УКРАИНЫ

В.В. Бех

Статья посвящена актуальным проблемам и перспективам развития селекционно-племенной работы в рыбоводстве Украины в условиях внедрения Закона Украины “О племенном деле в животноводстве” и других нормативно-правовых актов.

THE ISSUES OF SELECTION AND BROODSTOCK BREEDING IN FISH-FARMING OF UKRAINE

V. Bekh

Article is devoted to urgent problems and perspectives of development selection and broodstock breeding in fish-farming of Ukraine in conditions of implement of the Act of Ukraine “About livestock breeding” and other normative — legal documents.